

REJISSYOR VA REJISSURA

Najmiddinova Sarvara Samariddinovna

*O'zbekiston Davlat San'at va Madaniyat Institutining
Farg'ona Mintaqaviy filialining Qo'girchoq teatr aktyorligi
2-kurs talabasi*

najimiddinovasarvara@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada, ommaviy bayram va tadbirlar rejissurasi va Rejissyor haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: Rejissyura, Rejissyor, aktor, teatr, tadbir, san'at, sahna, ijod.

Bilamizki, har qanday tadbir va spektaklni sahnalashtiruvchi, ipidan - ignasigacha o'rganib chiquvchi shaxs, Rejissyor hisoblanadi. Ushbu kasb 19-20- asrlarda Yevropada paydo bo'lgan. Keyinchalik esa Rejissyor kasbi san'at olamining bir bo'lagiga aylandi va O'zbekistonga ham kirib keldi. Mazkur kasbni, bugungi kunda taraqqiy etib borayotgan sohalardan biri desak adashmagan bo'lamiz. Bugungi kunda tomoshabinlar baholovchi shaxslar hamdir. Chunki, Spektakl va tadbirlarni qanday ruhda o'tkazilganini ko'rib rejissyorga nafaqat, san'atkorlar balki tomoshabinlar ham baho beradi. Demak, ma'lumki, bu soha barchaning e'tiborida. Shuningdek, Rejissyor kasbi va mazkur sohaga oid bilimlar, fikrlar jamlanmasi Rejissyura hisoblanadi.

Teatr san'atining asoschilaridan biri Nemirovich-Danchenko rejissyorlarning quyidagi fazilatlariga ega bo'lishini ta'kidlagan edi:

Rejissyor - pedagog, u asarning g'oyasini, maqsadini, badiiy obrazning talqinini to'g'ri va mantiqli tushuntirishni bilishi, o'z mahorati, mehnatga bolgan hurmati orqali aktyorlarga, xodimlarga o'rnak bo'lishi kerak.

Rejissyor - oyna, u aktyorlarning individual xususiyatlarini, jodini to'g'ri aks ettirishni bilmog'i kerak.

Rejissyor - tashkilotchi, u bufun spektakl yoki tadbirni uyushtirishi va tashkillashtirishi kerak. Nemirovich-Danchenko to'xtalgan bu fazilatlar, asosan, teatr rejissyorlariga mansubdir. Shunga garamay, ular ommaviy tadbirlar rejissyoriga ham tegishli bo'lib, bunda oziga xos tartib va xususiyat namoyon bo'ladi. Teatrlashtirilgan ommaviy tadbirlarning mohiyatidan va xususiyatlaridan kelib chiqilganda, ularning rejissyori, eng avvalo, tashkilotchi shu bilan birga, bosh ijodkor va qonuniy ravishda pedagog bo'lmog'i lozim. Quyida ommaviy-tadbir rejissyorlariga mansub bo'lgan fazilatlar va xususiyatlarga to'xtab otish bilan birgalikda, ular ish jarayonida qanday namoyon bo'lishini ko'rib chiqamiz.¹

¹ JAHONGIR MAMATQOSIMOV. OMMAVIY
BAYRAMLAR Rejissurasida sahna madaniyati. TOSHKENT-2009 33-BET

Hozirgi zamonaviy bayramlar rejissurasida, ayniqsa sport maydonlarida sahnalashtirilayotgan ommaviy tadbirlarda sahnaviy xatti-harakatning jismoniy harakatga aylantirilishi ommalashmoqda. Asli mutaxassisligi sport yo'nalishi bo'lgan shaxslar tomonidan sahnalashtirilgan ommaviy tadbirlarda musiqaviy ritmik saflanish va qayta saflanishlarga, sportcha nomerlarga va hokazolarga oqibatida «tearlashtirish» yo'qolib, faqat jismoniy tarbiyaga oid xarakter - ko'rinishlar paydo bo'lmoqda. Bunday tadbirlar bundan bir necha yil oldin Olimpiada o'yinlarining ochilishi marosimiga fransuz Pyer de Kuberten tomonidan ishlab chiqilgan maxsus sxema: tadbirning asosiy mohiyatini tashkil etuvchi kompozitsiya, sportchilarning ommaviy gimnastik chiqishlari bo'yicha tuziladi. Yillar o'tishi bilan bu sxemaga tomoshabin qiziqishi pasayib ketdi. Bundan ommaviy gimnastik chiqishlar, chaqgonlik va epchillik, mazmun va mohiyatning sport ko'rinishlari orgali ochib berilishini xato deb bo'lmaydi. Lekin zamonaviy tearlashtirilgan bayramlarda asosiy urg'u ommaviy sport ko'rinishlari va sinxron saflanishlarga berilib, tomoshaning ifodaviy va allegorik jihatlariga e'tibor berilmayapti. Natijada teatrlashtirish va simvolika yo'qolib bormoqda. O'sha vaqlarda ko'pgina rejissyorlar sahnalashtirilgan mazmunning ifodali yechimini izlayotganda tomoshaning his-tuyg'uga To'la, xatti-harakatchan va so'zsiz tushunarli bo'lishiga intilgan. Ommaviy tomosha va bayramlarning yirik nazariyotchisi, shu sohaning ulkan tashkilotchisi I.Tumanov tomonidan o'tkazilgan XX Olimpiada o'yinlarining ochilish va yopilish marosimlariga bag'ishlangan tantanali marosimda, qadimgi grek davriga xos kvadrig, ikki g'ildirakli aravalar, ulardagi kohinlarning olimpiya qahramonlari yo'llariga atirgullarni sochishlari, badiiy fondagi olimpiya ayig'i, qorong'ulikda osmonga uchayotgan olimpiya ayig'i kabi teatrlashtirilgan simvolik epizodlarni sahnalashtirib tomoshabinlarni his - hayajonga solgan.²

Umuman olganda, Rejissyor - bosh ijodkor, Pedagog, tashkilotchidir. Bu kasb mukammalikni kasb etadi. Rejissyor har tamonlama fikrlay olishi va ilmiy, amaliy yondasha olishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. JAHONGIR MAMATQOSIMOV. OMMAVIY BAYRAMLAR REJSSURASIDA SAHNA MADANIYATI. Toshkent-2009
2. F.Ahmedov. «Ommaviy bayramlar rejissurasi asoslari». T.: 2008 y.
3. X.Mirpo'latov «Ommaviy bayramlar rejissurasi» T.: «Cho'lpon». 2008.
4. A.Rasulova. «Sahna nutqi». T.: 2008.
5. N.Ikromova. «Ommaviy bayramlar tarixi». T.: 2008.
6. J.Shukurov. «Ommaviy bayramlarda musiqiy bezak». T.: 2008.

² JAHONGIR MAMATQOSIMOV. OMMAVIY BAYRAMLAR REJSSURASIDA SAHNA MADANIYATI. Toshkent-2009 38-bet

7. G.Narimonova. «Raqs san' ati». T.: 2008.
8. V.Rustamov. «Ommaviy bayramlar rejissurasi». T.: 2008.
9. N.Qosimov. «Folklor musiqa ijrochiligi». T.: «Talg'in». 2008.
10. O.Ahmedova. «Xalq ijodi». T.: 2008.
11. F.Ahmedov «Ommaviy tadbir va bayramlar rejissurasi va aktyorlik mahorati». T.: 2007.
12. M.Jo'rayev. «Navro'z qo'shiqlari». T.: «A.Navoiy nomidagi OMK nashriyoti». 2007.
13. F.E.Ahmedov «Ommaviy tadbirlar va tomoshalar rejissurasi va aktyorlik mahorati». T.: «Cho'lpon». 2007.
14. S.Yo'Idosheva. «Folklor-etnografik ansamblari». T.: 2007.u